

ЭНЦИКЛОПЕДИЯ

• Нам улууһун хаһыата • 1935 сыл алтынньы 5 күнүгэр төрүттэммитэ •

Баһаарынай сулуоспа 52 объекта, ол иһигэр 6 котельнайы, 8 элбэх киһи мустар сири, 34 чааһынай дьэни бэрэбиэркэлээбит. 156 киһи инструкторга ылбыт. Маны таһынан 4 иһэр-аһыыр ыал дьэиэтэ бэрэбиэркэлэммит. Икки эппиэттээх үлэни, икки киһи административнай миэрэ ылан ыстарааптаммыттар.

Дьэиэтэ кэргэн экономикатын сайыннарыыга кредит түгэтигигэр Нам селотугар 800 тыһ. солк. хаалбыт. Субютага РЭС Нам селотун дьаһалтатын дьэитин уонна детсадтар уоттарын араардыт. Бу нэдиэлэҕэ сорох детсадтарга өрөмүөн барыахтаах. Квартальной котельнайдарга өрөмүөн бара турар.

Водопровод балыһаа диэри үлэлээбит. Бу нэдиэлэҕэ баанньык өрөмүөннэниэхтээх. МУ НУ ЖКХ биир уу баһар массыына Удэйтэни ыраас ууну нэһилиэнньэҕэ тиэйиэхтээх.

Улуус үрдүнэн 47 үлэ уонна сынналар лааһыра үлэлииллэр, онтон 10-на суукканы быһа үлэлиир. «Абитуриент» штаб үлэтин саҕалаабыт, СГУ кылаабынай корпусун 340, 357 кабинеттарыгар штаб үлэлиир.

Улуустааһы балыһаа кылаабынай враһын солбуйааччы Н.М. Шестаков иһитинэрбитин таас балыһаа уулара суох, участковой балыһалар лицензирование барыахтаахтар.

Ыһаахха культурнай программага 978 киһи кыттыыны ылбыт. Куорат ыһаагар 171 киһи киирэн кыттыбыт. Сүрүн бириини — «УАЗ» массыына — биһиги спортсменым Юрий Эверстов Дыгын оонньууларыгар кыайан ылбыт. Бу бириини ыһаах түмүгэр Дьоксуускай куорат мэра И.Ф. Михальчук тутарбыт. Музыкальнай оскуола базатыгар «Дьоһур» республикатааһы лааһар аһыллыбыт.

Модуль нэһилиэгинээри социальнай реабилитация киинигэр икки сезон тухары биир да врач тиийэн оҕолору көрбөтөх. Дьинэр педиатрдар нэдиэлэҕэ иккитэ сылдьалларын курдук ғына график оҕоһуллубут.

Покровской куоракка буолу-

охтаах Саха сиригэр норуоттарын II-с спартакиадаларыгар барыахтаах спортсменнарга сбор саҕаламмыт. Сбор оҕо спортивнай оскуолатыгар уонна НПУ-га буолар. Спорт маастара Петр Намов Удачнай куорат сүүрүгүн кытта 40 күннээх сүүрүүгэ турмуттаттар.

Ыччат отдела Чечня сэрииттэн кэлбит икки оҕо бородууктанан көмө оҕорбут. Өрөбүл күнүгэр ыччат ыһаага буолбут, онно 80-ча ыччат сылдьыбыт.

«Дьулуур» фондага икки массыына түнүк таһа уонна 5 тонна оцинкованнай лиис кэлбит.

ТХУ иһитинэрбитинэн улуус үрдүнэн 296 тонна үтүөмүт, 264 тонна үтүөттүрүлүбүт. Былаан быһыытынан 1,5 тыһ. тонна үтүөттүрүлүбүт. Нэһилиэнньэ харчыта кыра дьэиэт сүүгүн туттарбат эбит. Ыһын үлэтэ түмүктэммит, ыһыга 38 хаһаайыстыба үлэлээбит, барыта 2944 гектар сиргэ туорахтаах культура ыһыллыбыт. Хортоонпуй 694,5 гектарга оҕордуллубут, онтон оҕурут аһа — 328,5 гектарга. От үлэтигэр бэлэмнэни бара турар. 60 күөлгэ 5 тонна собо ытыллыбыт, маны таһынан 400 тыһ. уомул уонна 300 тыһ. бырагаатта II Хомустаах күөллэригэр. Балык ытыгыгар Хамагатта, Арбын уонна Фрунзе нэһиликтэрэ үлэлэспэтэхтэр.

Нам улууһа ис ырынакка эт, үтүө, арыы оҕоһууттар хаалан иһэр дьэиэт иһитинэрдилэр.

Мал-сал нолуогар Үөдэй, Хатын Арыы, Бөтүн о.д.а. нэһиликтэр, Нам селота докумуоннарын түһэрэ иликтэр.

120-чэ атыһыт уонна пасажирдары тийэр дьон регистрацияланан баран, сорохторо үлэлэрин тохтоппуттар. 28 киһини статистика отдела бэрэбиэркэлээбит.

Гимназияга саҕа подрядчик аһаммыт. Бу нэдиэлэҕэ 2000 үтүө дьыала хаамыта бэрэбиэркэлэниэ.

Бэлиэтэниэ В. РЫКУНОВА

Сотурутааһыта Саха норуотун конгресһын улуустааһы конференцията ытыгытына. Онно конгресс координационнай сэбиэтин салайааччыта, академик В.Н. Иванов «XXI-с үйэҕэ Саха норуотун сайдар кэскилэ», народнай поэт С.И. Тарасов, координационнай сэбиэт секретара Е.П. Пестряков хос дакылааттары оҕордулар.

Кинилэр Саха норуотун конгресһа 1992 сыллаахха төрүт олохтоохторго ананан тэриллибитин, онтон Ил Түмэн депутата А.Н. Ким «Саха сиригэр конгресһа» дьэиэт ааттан тэрийбит тэрилтэтэ республикага олоһор бары норуоттары түмэрин, Саха норуотун конгресһын II-с сьэһэ быйыл күһүн буолуохтааһын, Президент М.Е. Николаев улуустааһы сылдьан дьон-сэргэ өйүн-санаатын кытта билсэргэ, ол суньунэн II-с сьэһи ытыгары сүбэлээбитин эттилэр.

Быйыл күһүн II-с сьезд буолаарынан Мэҥэ-Ханалас, Горнай улуустарыгар конференциялары ытыптылар, онно XXI-с үйэ маннайгы чыппэригэр Саха норуота туох дьылдаланахтааһын, саха аһсаана аһыарын, кэлэр өттүгэр дьэиэт кытта дьаһанаан ыла буоларын, сиргэ чааһынай бас билии тустарынан санааларын атастаспыттарын иһитинэрдилэр. Итини тэнгэ арыгылааһын, оҕону иити, үлэ миэстэтин үксэти проблемалара киэҥик таарыллыбыттарын, тийэһэр Россияга сана баланынньа үөскээбитин, Президент В.В. Путин уларытылары үгүс айдаана, тыһа-ууһа суох олоххо киллэрэрин, ол иһигэр Россия 7 окурукка араарыллыбытын, бэйэни салайыны киллэрэллэрин, бийэни Президентимит Саха Республикатыгар эмиз 7 окуругу тэрийбитин туһунан киэҥик кэспиттэрин билиһинэрдилэр.

Россия генеральной прокуратура сорох республикалар конституцияларыгар Россия Конституциятын утарар ыстаатыларын көнөрөллөрүгэр биер ыйдаах болдоһу биэрбитин бэлиэтээтилэр.

Саха киһитин санаата уларыттыт. Кинилэр: «Мин кимминий, ханна, хайдах олоһобун, тугу үлэлиибин?» - дьэиэт ыйгар буолбуттар. Саха омугун национальнай уратыта — атын омуктары кытары зйэлээхтик бииргэ олоһуу. Аһыах аһсааннаах омуктарга көмөлөһүү. Саха киһитэ бэйэтигэр критическэйдик сыһаннаһахтаах. Биһиги ортобугу сорох түгэнгэ киһиргэһин түктэри өртүтэрэ көстөллөр (өйдөөхпүт, үөрэхтээхпиз, күөстээхпиз, быһыйбыт, байыт о.д.а.). Итилэри сорунуулаахтык туоратыахта.

Сорох билигин дьон, ордук ыччат, ирээ-хоро үлэлиэн баарат. Үлэлээбэккэ эрэ бэлэмгэ олоһор өй-санаа диригник инмит.

Билигин 400 тыһыыпчаттан таһса саха киһитэ баар. Магадан уобалаһыгар, Красноярскай, Хабаровскай кыраайдарга о.д.а. сирдэргэ сахалар олоһолоро биллэр. Кинилэри бииргэ түмүөххэ,

БЭЙЭБИТИН САЛАЙЫНАР БУОЛЛУБУТ

Нам улууһугар олохтоох бэйэни салайыныны киллэригэр уонна улуус Устаабын ылыныыга аналлаах конференцияга 162 делегат кытына.

«Нам улууһугар олохтоох бэйэни салайыныны киллэри туһунан» дакылааты улуус баһылыгын эбээһинэһин толороочу А.Н. Ядрев, «Нам улууһун Устаабын ылыныы» иһитинэриини улуус дьаһалтатын тэрийэр-правовой управлениетын начальнига К.Е. Сивцев оҕордулар.

Бастакы дакылаат суньунэн 22 делегат ыйытыларыгар дакылаатчыт уонна Президент администрациятын,

Саха норуотун конгресһын улуустааһы конференцията

НАМ КУОРАККА КУБУЛУЙУОН НААДА, ДИЭТИЛЭР САХА НОРУОТУН КОНГРЕСҺЫН УЛУУСТААҤЫ КОНФЕРЕНЦИЯТЫГАР

көмөлөһүөххэ. Президентимит «Саха Республикага XXI-с үйэ бастакы чыппэригэр сайдыыта» кинигэтинэн салайтаран, ыччаты үөрэтэн, промышленноска үлэлэтэн, айылга баайын көдүүстээхтик туһанан иһики кэскили оҕостуохха. Итилэр тустарынан дакылааттарга этилиннилэр.

Кэпсэтиигэ кыттыбыт 16 киһи, ол иһигэр М.И. Терюгин, И.Л. Еремеев, Т.И. Замятин о.д.а. эдэр саастара XX-с үйэҕэ ааспытын, ити кэм устатыгар куһағана суох олоһу олоһбуттарын, саҕа олоһу тууга ситиһиллэр да, кыаллыбатах да өртүтэр баалларын, кылаабынаа улуу нуучча норуотун көмөтүнэн кыра омуктар сайдыы суолугар үктэммиттэрин, ону ким даһын мэлдэһэр, туора сотор кыага суоһун, билигин бутуурдаах кэмгэ биһиги бэйэ бодобутун тардыан, хаһаанчытааһар даһын түмүкүлээх буоларбыт наадатын бэлиэтээтилэр.

Улуус социальнай-экономическай сайдыытыгар Нам с. куорат статуһун ылынара көмөлөһүү буолуон, улууска таас туугу үксэти, суверенитеты мүлчү тутар сатамматын, Россияны аһардас нуучча государственыгар кубулулар, быһыргылы губернияларга араарар кэрэгэтин, инникитин республика тутулуга суох сайдарыгар бэйэбит президенттэрбит өрдүгүн, олохтоох нэһиликтэр дьаһалталарын баһылыгын быһбардыры эттилэр.

Бэйэни хааччылыыга бурдугу үүннэри быһаарар оруулааһар, баар сири барытын туһага таһаарарга, биердиилэн дьон учаастактарын кэнэтэргэ, улахан нэһилиэнньэлээх пууннарга хортоонпуй, хаппыста олоһдорго, оҕурут аһын үүннэрэргэ коллективнай учаастактары аһырга, алаастарга, сайылыктарга биердиилээн ыаллар, фермердэр, бааһынай хаһаайыстыбалар олоһу аһалларыгар электрискэй уот суоһа атахтыгырыгар, онно биоаһы (ноһуому) туһанан кыра электрискэй станцияларынан, электрискэй уотунан хааччылыыга тохтоотулар.

Саха киһитигэр духовнай сайдыы оруола улахан. Улууска З. Винокуров аатынан оҕо музыкальнай оскуолатын филиаллара I Хомустаахха, Хамагатта, Хатырыкка, Аптааныга, Партизанга аһылланнар, үгүс оҕону музыка кэрэ эйгэтигэр түмэллэр. Кинилэр ортолоругар сырдыгы, үтүөнү тарҕаталлар. Ол инниттэн музыкальнай оскуола коллектива салайааччыларга махталлара улахан. Музы-

кальнай оскуола материальнай базата дьадаһы. Кэлинги кэмгэ тыа сирдэригэр культура дьэиэлэрэ тутуллубаттар. Биер эмэ тутуу ытыгылар буоллаһына нэһилиэнньэни кытта сүбэлэспэттэр. Ол курдук М. Аммосов музейа Хатырыкка тутуллубута, онно гранильнай завод аһылларын туһунан кэпсэтиилэр төрдүттэн сыһалар.

Президент М. Николаев «Саха Республикатын XXI-с үйэ маннайгы чыппэригэр сайдыыта» кинигэтигэр иһики кэскили тускуллаабыт. 1632 с. нууччалар Саха сиригэр кэлэн Нам улууһун II Хомустаах нэһилиэгин Буйон учаастагар олоһсуйбут сирдэригэр 1996 сыллаахха обелиск туруорулан баран баччаанга диэри кыайан ситэриллибэтэх. Республика өттүттэн историческай түгэнгэ болҕомто суох.

Республикага, ол иһигэр Нам улууһугар совхозтары эһии улахан сыһаа этэ. Ону өйдөөн кэлин тыа хаһаайыстыбатын сайыннарыыга туһааннаах үлэлэр ытыгылаллар. Кэтэх хаһаайыстыбаны сайыннарыыга аһаммыт кредити олус ытыгытыан түгэни түмүгэр ити көмө күүһэ намтыыр. Кредити улахан хаһаайыстыбалары тэрийиһигэ туһаммыт буоллар ордук көдүүстээх буолуо этэ.

Бэйэни бэйэ дьаһанытын киллэриини норуоту кытта сүбэлэспэккэ эрэ үөһэттэн соннообуттара сыһаа. Совхозтар, промышленнай тэрилтэлэр баайдарын-дуолларын, техникаларын, базаларын ыспака эрэ уларыта тутууну киллэрээххэ баара.

Билигин кэмгэ дьэиэт кэргэнгэ аһа аһарытытын үрдэтэргэ туһаайыллыбыт былааннаах үлэ ытыгылаахтаах. Чөл олоһу пропагандалыыбыт буолан баран, улуус киинигэр сорох маһаһынар арыгыны түүннэри атылыһыллар. Итини тохтоотуохха. Учууталлар, эмп үлэтиитерин хойутаан кэлэр хамнастар олус наһаах. Ыччаты иһэр-үөрэтэр, ыарыһаһы көрөригэр, эһиитер дьоммут дьадайдылар. Ити төһө сөптөөһү? Кинилэр хамнастарын, сорохто иһэлэр, оҕолор, инбалиттер пособияларын үрдэтиэххэ. Улууска радионы иститбэтэхпит ыраатта. Сорох ыччат киингэни, сурунаалы, хаһыаты аахпат. Телевидениега наар этиһини, охсуһууну үгүстүк көрөбүт. Итилэр тустарынан кэпсэтиигэ кыттыбыттар аһыннылар.

Конференция кыттылаахтара конгресс II-с сьэһигэр 8 делегаты таллылар.

салайыны дьаһалтатын туруоруу туһунан эрэ оҕоһуллуохтааһын, өскөтүн кирибэтэхпитинэ сыллааһы бюджеттытын бэйэбит күүспүтүнэн сабынар буолбутун ол кыаллыбатын бэлиэтээтилэр.

Делегаттар бэйэни салайыныыга улууһунан киирэргэ куластаатылар уонна уураахтаатылар.

Нам улууһун Устаабын ылыныыга делегаттар Устаабын барылын дьүүллэһэн көнөрүүлэри киллэрдилэр. Үгүс кэпсэтии кэнииттэн Устаабы биер санаанан ылынылар. А.Н. Ядрев председателлээх 5 киһиттэн састааптаах редакционнай комиссия тэрилиннэ уонна уураах таһаарылына.

В. СЫРОМЯТНИКОВ

Эрэйдээх этигэс

БУ ХАҤАН УУЛАНАБЫТ?

Хамагатта ыала кумах куйаарга олоһбуһут бачача буолла. Мин тус бэйэм чааһыгынан ыалтан уу таһан аһыбын. Носуос алдыаммыт аатыран уу баспаттар. Олус сүрэ бэрт дии. Аныгы үйэҕэ инженер, механик бөһө дэриэбинэҕэ толору иһи. Биер носуоһу оҕорор киһи ама көстүбэтэһи. Нэһилиэнньэ кыһалтатын туһунан ким кыһаныахтааһы? Мин кырдыаһа киһи километрдаах сиртэн биэдэрэнэн уу таһынар кыаһым суох. Маны ким эрэ үөһэттэн дьаһайара наада буолсу.

О. ШАПОШНИКОВА. Хамагатта

ЫТЫК УНУОҔАР СҮГҮРҮЙДҮМ

Быйыл, Кыайы 55 сылынан сибээстээн, оловум устатыгар ырагыммыт санаабын толорон Аҕа дойдусэриитин кэмигэр Ийэ дойдутун көмүскэлигэр сэриилэһэ сылдьан өлбүт соҕотох убайым гвардия младшай лейтенана Петров Василий Николаевич көмүллүбүт сиригэр

Белоруссияҕа, Витебскэй уобалас Мозненскэй оройуонун Стальевскэй селсоветын Великосельскэй дэриэбинэтигэр баран, илэ харахпынан көрөн, братскэй угуох тутулуубут сирдэригэр сүгүрүйөн төрөөбүт өтөгүн буорун кутан эргиллиним. Сүрдээгин астынан уон-

на оннооду олохтоох базовой оскуола тэрийбит бойбуой албан аат музейыгар сылдьан убайым Василий Николаевич икки хаартыскатын хас да фронтан ыталаабыт суруктарын (жсерокопийтын) уонна биер дойдулаахпыт М.К. Аммосов туһунан хас да кинигэни бэлэхтээн кэллим. Музейга Василий Николаевичка аналлаах туһунан муннук онороох буоллурар. Инникитин биһиги салгыы сибээстэһэргэ сүбэлэстибит.

Бу сырыбар барар-кэлэр суол араас мындырдарын тобулбут дьоннорбор Хатырык нэһилиэтин баһылыга Е.Н. Собакинга, депутаты Е.М. Ларионова, республика тас сибээстэһиигэ министерствотун эппиэттээх үлэһиттэрэ министр А.В. Мигалкинга, кыл. специалист Е.И. Кардашевскаҕа, В.С. Протодьяконовка, ити министерство Киевтээҕи, Минскэйдээҕи торговай бэрэстэбииттэлэрэ А.И. Прокопьевка, В.К. Тихоненкоҕа, Саха Республикатын норуоттар икки ардыларынааҕы дьымалаларын Москватааҕы бастайааннай предствительствотун кылаабынай советнига Д.И. Соловьева, Москватааҕы медицинскэй университет студентката, бэйэбит өбүт, Ощепкова Сардаана Петровнаҕа, кини дьонугар уонна барар-кэлэр проеэнар көмөлөспүт Нам улуунун дьаһалтатыгар А.Н. Ядреева, пенсионнай сулууспа улуустааҕы, республикатааҕы салалталарыгар, харчынан көмөлөспүт уонна алгыс тыллариан атаарбыт Хатырыгым нэһилиэтин тэрилтэлэрин үлэһиттэригэр, бары үлээннээхтэрбэр барҕа махталбытын биһиги дьэ кэргэн уонна тус бэйэм ааптыттан сүһүөхтээх бэйэбит сүгүрүйэн туран биллэрэбит. Эһиги олоххутугар дьолу-соргуну, үлэтигэр ситиһилэри баҕарабыт.

А. ПЕТРОВА,
үлэ ветерана, Петровтар дьэ кэргэттэрин ааттарыттан

Хаартыскаҕа: Петров А.Н. (уагтан бастагы) Белоруссияҕа убайын унуоҕар төрөөбүт буорун кутар.

ҮЛЭНИТ ДИНАСТИЯ

Биһиги бүгүн Хатын Арыы олохтоорун Елизавета Дмитриевна Олесова туһунан ахтыахпыт. «Вся республика» хаһыакка «Мастерица на все руки» диэн ыстатыйа тахсыбыта. Корреспондент Т.Н. Константинова кэлэн ыалдыттан барбыта.

Билигин кэм бириэмэтинэн дьэ кэргэн экономикатын өйдөөн-өйөөн оҕуруот аһын, араас оттонноох мастары, сибэкки арааһын үүнэрэр. Ынах, сибинньэ, куурасса, хаас тутан атыттарга холобур буолан, Аппааньга аан магнай теплица туттубута.

Елизавета Дмитриевна нарын дууһалаах, хас биридди үүнээйитин кытта кэпсэтэр, дьүөгэлэригэр сүбэ-ама биэрэр, опытыттан үлэстэр. Ону таһынан иистэнэрин, астырын сөбүлүүр. Ханнык баҕарар түүлээхтэн бэргэһэ арааһын, сон эгэлгэтин тигэр, самодетельность активнай кыттылааҕа, улуус, республика лауреаттара, дипломаннара. 1992 сылтан Хатын Арыы оскуолатыгар иис куруһуогун салайааччы учууталынан үлэлиир.

Тириини сууйан-имитэн таһастаан онорорго, быһан тигэргэ үөрэтэр. Оҕолор бэйэлэрэ быһарга, тигэргэ үөрэнэллэр. Петухова Маша, Оля Семенова, Полина Парникова, Настя Григорьева, Мотя Попова у.д.а. үчүгэйдик тигэллэр. Оҕолор түүлээхтэн аттаран бэргэһэ, үтүлүк тигэллэр. Төрөппүттэр үөрүүлэрэ, махталлара улахан.

Елизавета Дмитриевна үс оҕо амарах ийэтэ. Лена РДК режиссеруан үлэлиир, кэргэннээх, 2 оролоох. Дима Аллайыаха улуугар ГИБДД начальнигынан үлэлиир, кэргэннээх, 1 уол оролоох. Кыра уол Валдис 8 кыл үөрэнээччитэ. Ол курдук Елизавета Дмитриевна санаа хоту үлэлиир

сылдьар, доруобай буол. Биригэ төрөөбүт убайа Новгородов Г.Г. Хатын Арыы орто оскуолатыгар математика учууталынан үлэлиир. Ғэсэ үтүөлээх учуутала Григорий Григорьевич түөрт уол оролоох, уолаттар бары идэлээх ыал адалара,

Олесовтар, Новгородовтар дьэ кэргэн таптааллаах ийэлэрин, эбэлэрин туһунан ахтыаһарыаҕы баҕарылар. Татьяна Николаевна Ядрихинская 1914 сыллаахха төрөөбүтэ. Сааһын тухары ыанныксыт

ыар үлэтин аастыта. Кини 40 сыл биер да өрөбүлэ суох үлэлээн кэлбитэ. Татьяна Николаевна сүрдээх чизһинэй, хоһуун үлэһит киһи этэ. Кини үлэлиир сиригэр үрдүк ирдэбиллээх, партийнай, общественной үлэлэргэ активнайдык кыттар, кырдыгы сирэйгэ этэрэ. Хапта да оройуон депутатынан туруоруллубута, республикага буолар бастыгнар слеттарыгар кыттар. Бөһүөлөгүн дьыно убаастаан Татыйаас диэн ааттыыллара. Кини 81 сааһыгар өлбүтэ. Оҕолоругар, сизинэригэр, хос сизинэригэр үтүө үлэһит дьон буолалларыгар сүбэ-ама, күүс-көмө, холобур буолбута. Итинник үлэһит үтүө ийэ баар буолан оҕолоро дьонно-сэргэҕэ ыттыктанар, убаастанар биллэр үлэһит дьон буолулар.

Киһи бу күн сиригэр олох, таптап, үлэ баар буолан олоор. «Ким үлэлиир, ол аһыыр» диэн. Үлэлээх киһи чэгиэн-чэбдик, өй-санаа өттүнэн хатарыллыбыт, ыарахаттары туруулаһар, атыттарга күүс-көмө буолар. Үлэһит дьон ологу тутуспуттара, үлэһит дьолломмуттара. Дьоллоох буолун, Энциэли хочотун үлэһит дьыно!

Л. ЕВСЕВА,
Аппааны олохтоорго

Манньк ис хоһоонноох ыстатыйаны Америка бастык хаһыата «Ньюсуик» бу сыл тохсунньу 17 күнүгэр ааҕааччыларыгар билсининэрбитэ.

Владимир Путин диэн кимий. Боппуруска Москвата биллэр журналист уонна КГБ туһунан кинигэ автор Евгений Альбац, «Ньюсуик» хаһыат корреспондентнара Билл Пауэлл уонна Оуэн Мэтьюс эппиэтти сатаабыттар. Андрей Давыдов нууччалы тылбаастаабытын кылгата, сахалык варианын билсининэрбитэ.

Борис Ельцин политика эйгэтигэр олох биллибэт киһини атырдыах ыйын 5 күнүгэр (икки сыл иһигэр бөһис) Премьер-Министринэн анаабыта. Ол сағана Ельцингэ дойдун иһигэр да, таһыгар да олус диэн итэҕэйбиттэрэ — бу Премьер Президент итэҕэллээх уонна эрэллээх «наследнига». Путин былааска тахсан баран, политикарейтинэ, киһи күлүөх курдук, намыһах этэ, балаҕан ыйыгар ыйытык кэнниттэн рейтингэ 2 эрэ ырыһыаны сабырайа. Намыһах угуохтаах, хатыныр, өрүүтүн мөҕүлүбүт оҕо курдук көрүгээнэ киһини аһына санаабыттар, эмиз хапчырыс Президент сиртибэтэ буолун собо. Ол гынан баран, хайдах курдук бары сыыстарыттарай. Россиянар санааларыгар Путин биер да «улахан» сыһыаны оноро илигэ, бара турар сэриигэ төһө да сүтүк элбэрин үрдүнэн, кини ситиһиллэрэ киһини итэҕэпэт «үрдүктэр».

Борис Ельцин — ыарыһах, хапчырыс уонна аһы утарынан өрүүтүн амангаһынар, иннэ-кэннэ биллибэт салайыынан мунгурданар Президентэн бары да сылайан бардыбыт быһыылааҕа. Ельцин Кремльгэ кэлэригэр улахан чыыннаах коммунистическай партия элитатыгар сылдьар чиновник этэ. Оттон Путин олох атын суолунан, Аҕа дойдун сэриитин кэннэ төрүүх, былааска тахсар карьератын оностуммута. Ол кэмнэргэ КГБ-га үлэһэн, былааска тахсыыга ыйааһынаах курдуга.

Үлэтигэр бэриниллээх, тойотторго убаастабылы, дьымалатыгар өрүүтүн үрдүк бэлэмниилээх киһини таба көрүүххэ собо. Кини Ленин аатын сүгэр куоракка 1952 сыл алтынньы 7 күнүгэр күн сириин көрбүтэ. Вэйэтэ этэринэн ыалга

РОССИЯ ДЫКТИЛЭРДЭЭХ ПОЛИТИГА — ПУТИН

соҕотох оҕоһон, аҕатыгар майгыныһыра. Аҕата Аҕа дойдун Улуу сэриитин кыттылааҕа, үйэтин металлургия завод ыарахан үлэтигэр анаабыта. Путин 1970 сыллаахха ЛГУ юридическай факультетыгар туттарсан кирибитэ, үөрэнэр сылларыгар улаханник биллэ-көстө сатаабатыа, «туйгунук буолбакка, үчүгэйгэ эрэ үөрэммитэ» диэн наставнига Валерий Мусин эппиттээх.

Үһүйээн кэпсириинэн Путин КГБ разведкатын кадровой эппиэтигэр уонна суперспүйүөн этэ диэн. Соннук вакансияҕа ол кэмнэргэ КГБ эбэтэр ССКП КК чиновниктары онороло эрэ ылылар этилэр. Оттон Путин боростуой дьон оҕотун быһыытынан оннук вакансияҕа сөп түбэспэтэ.

Карьера 1975 сылтан сағаламмыта, Ленинградтааҕы КГБ бастагы отделыгар атаммыта. Итинник отдел ханнык баҕарар улахан куоракка баара. Сыла-соруга — омок үспүйүөннэрин сойуолаһы, омок студенттарын кэтээн көрүү. Генерал Калугин ол сағана Ленинградтааҕы КГБ начальнигы солбуйааччыта кэпсириинэн «Путин кыракий департамент үлэһитэ, кини ким да буолбатах этэ».

Ити сылларга олоһун аргыһын — Людмиланы көрсүбүтэ. Людмила ханнык эрэ үрдүк үөрэх заведениетыгар преподавателиирэ, 13-тээх уонна 14-тээх кыргыттар иккиэн немецкэй посольствоҕа чааһынай оскуолаҕа үөрэнэллэр. Биллэрин курдук, адалара кинилэргэ пресса болҕомтото тохтообуттар баҕарар.

институттар кириэр. Ити барыта 1984 сыл ээ.

Омок сиригэр тахсарга академияттан пропуск ылан Илинги Германияга ананан, Дрезден куоракка советскэй-германскэй доҕордоһуу обществотыгар директорынан, солбуйааччынан үлэлиир. Үһүйээн этэринэн, Путин Дрезден куоракка үлэлиирин тухары, промышленнай кистэлэнэри хомуйталаабыт, ону таһынан политическай ис хоһоонноох матерыйааллары, эбиитин омок граждандарын вербовкалы сатаабыт. Оннук үлэни урукку чекистэр этэлэринэн «уопсастыбаны кытта сибээс» диэн ааттыыллара. Илинги Германия биллиилээх разведка Маркус Вольф этэринэн «мин оннук ааттаах киһини өйдөөбөспүм, кини тутуунан баҕар дьярыктаньын, ол эрэри мин практиккабар соннук ааттаах-суоллаах сотрудник үлэлиирин билбөспүм» диэбиттээх.

1990 сылга дойдутугар кэлээт, төттөрү ГПУ-га (тас разведка) кирибэтэрэ. Эссе престижнэй үлэҕэ тиксэр. Күтүн 39 сааһыгар ЛГУ ректорын көмөлөһөччүтүнэн ананар. Кини сыла-соруга — тас сибээстэр дьымалара. Үлэтэ ыарахана суоҕа, омок граждандарыгар хас бириддиригэр карточка тиһэрэ. Россияҕа демократическай революция төрөөбүт куоратыгар ааннаабытыгар, кини оловор улахан уларыһылар тахсыбыттар. Кини урукку профессорыгар — көмөлөһөччү. Ол кэмнэргэ Анатолий Собчак биллиилээх демократ этэ. Биер сылынан Собчак Ленинград куорат мэригэр демократическай быыбарга кыайыта, кэнниттэн куорат дьаһалтатыгар Путин багыһан тиһибэтэ.

Путин атастара кэпсириллэринэн, Берлинскэй истинэ сууларыгар, биригэ үлэһиттэ коллегаларын дьылдаларыгар үчүгэйэ суохтук сыһыаннаспыттар, сорохторун хаайыыга укпуттара, онтон хаалбыттар бэйэлэригэр тийинэ сатаабыттар кытта бааалла-

ра. Итинтэн буолуо, Путинтан манньк тыллар иһиллибиттэрэ: «Мин талыахтаахпын — КГБ-га хаалабын эбэтэр демократическай суолу тутуһабын», ол түмүгүн эһиги биллэр.

Путин ылбаҕайдык Собчак эрэлин ылынан, атын көмөлөһөччүгэ тэҥнэмэт авторитеттигэр ингэриэр. Санкт-Петербург правительствотыгар биер тутуах үлэһит, Собчак тас экономикаҕа сибээстэһиигэ аныыр. Путин онно да ыарахаттары көрсүбэт. Путин курдук, эмиз Собчак солбуйааччытынан сылдьыбыт Алексей Кудрин: «экономикаҕа көстөр ыарахаттары була охсон, ону туоратыыга сатабыллаах дьаһаллары ылынара» диэн биһэргэтэр. Омок бизнесменнэрэ ахталларынан Путин холку, элбэх үлэһэн-хамнастаах чиновник, туғу эрэнэрбитин барытын бириэмэтигэр толорор.

Саға үүммүт 1996 сыл. Путин аан бастагынан политика публикатыгар көстөн ылар, Собчак киһини быыбар хампаанньатыгар салайааччынан аныыр. Путин урукку коллегатыттан Владимир Яковлевтан таһыччы хоттороллор. Кыайылаах Путин хаачыстыбатын билэн, улахан политиктарга сыһыана энкилэ суоғун иһин, биригэ үлэһэннэргэ ыгынар.

Онуоха саға мэр манньк ис хоһоонноох эппиэти ылбыт: «Таһнаран, бэлэх ылым каризэтэ, эрэллээх буолан, ыйаммытым быдан ордук».

Кини карьерага бүтэһик хардылларын онорорго дылыта. Хата кини дьолугар айдааннаах Павел Бородин — Кремль бааһын-дуолун көрөр — истэр управляющей бэйэтигэр көмөлөһөччү көрдүүр. Оннук киһинэн омок киһини кытта сыһыанга опыттаах Путин этэ. Кремльгэ омок активна киһи далааһыннаахтык туһанылара, ону барытын кэтээн көрүүгэ кизг биллиилээх чекист толоруон сөптөөрө.

Путин аны Кремльгэ өтөн кири-

рэр, ол 1997 сыл сағардыыта этэ. Аны сыл агарын кыайбатынан, ол кэмнэ отставкага ытыллыбыт Чубайс сүрэхтээһининэн үрдээһингэ тахсар. Валентина Юмашева солбуйааччытынан, Татьяна Дьяченко коллегатынан буола түһэр. Борис Ельцин кэтээн көрүүтүгэр, хараһын дальгар кириэр. Президент киһини кэтээн көрөр управлениега аныыр, кини үлэтэ — регионар баһылыктарын, национальнай бүрүкүрээттэр үлэлэрин-хамнастарын бэрэбиэркэлээһин.

Сорох сорохтор телефоннарын уоран истэллэрин билбиттэрэ. Ельцин тула үлэлиир дьон сөүхөтэрин сөхпүттэрэ. Сотору кэмнэн Ельцин кланыгар эрэллээрин көрдөрөр. 1998 сыл от ыйыгар ФСБ директорынан ананар. Бу поһу Президент саамай эрэллээх көмөлөһөччүтүгэр эрэ аныан собо. Саға үүммүт сыл сааһыгар «Кремль иһин» итии охсуһуулар бара тураллара, ол күрээтһээччинэн Евгений Примаков этэ. Примаков Премьерынан оловор кэмигэр, КГБ ветеранын быһыытынан ФСБ иһигэр сибээһэ үчүгэйэ. Ону ол дьэбэккэ, Путин ФСБ иһигэр сөптөөх дьоннору туруортаан, Кремль баҕатынан Примаковка эрэллээх дьоннору үлэһиттэн унутталаан, охсуһууну мөлтөппүтэ. Вэлэҕэ турганник бариллибитэ — Путин куттал суох буолуутун сәбиэтин секретарынан ананар.

Сити курдук Путин борустуой, үчүгэй, истигин үлэһит буолан бүһпүтэ, аны кини талылыбыт чилиэннэр эргимтэлэригэр кирибитэ, ыйааһына ыараабатыа.

Сылы эрэ кыайбат иһигэр Путин саамай бастык, Ельцин тронугар претендент этэ. Норуот киниэхэ билигин Кутузовы көрөрө, Путин өрүүтүн ахтар — урукку өбүгэлэригин, хайдахтаах курдук улуу дойдун эһити, национальнай көрүгүнэн, государство көмөтүнэн биһиги дойдуну өрө таһаарыһыт диэн. Путин сабаҕалырынан, Россия хаһан да икис АХШ дуу, улуу Великобритания курдук буолуо суоҕа, Россия бэйэтэ суоллаах-нистээх буолуоҕа диэн эрэнэр.

Владимир Прокопьев.
Нам с,

БАР ДЬОН ХАТЫРЫК БАЛЫҤАТЫМ 70 СЫЛА ДОРУОБУЙАТЫН ТУҤУГАР

Доруобуйа харыстабыла — самай тыын суолталаах боппурус. Бу хас бирид киһини кыра оҕотуттан кырдыаҥаһыгар тийэ таарыйар дыала.

Дьон доруобуйатын туһугар охсуһуу — бу быстах дыала буолбатах, киһи аймах баарын тухары баар уонна сайда-үүнэ туруо. Дьэ, ол иһин биһиги эмп үлэһитэрин сыралаах, ыарахан үлэһитэрин үрдүктүк сыаналыбыт уонна динриник махтанабыт.

Хатырыктаагы участкавай балыһа быйыл 2000 сылга аһыллыбыта 70 сыла туолар.

1930 сыллааха маннай медпун аһыллыбыта. Манна соргох эмит үлэһитэ. 1950 с. 5 куйкалаах балыһа буолта. Бастагы врачыннан 1949-52 сс. Макевич Н.А. диэн врач үлэһитэ. 1953-55 сс. Протопопова А.Н. диэн фельдшер, 1956-59 сс. Великанова (Попова) З.И. - ССРС доруобуйатын харыстабылын туйгуна, Нам улуунун бочуоттаах гражданина, 1960-62 сс. Хаоподин Н.Р., 1962-63 сс. Макарова В.И. - СР үтүөлээх врач үлэһитэ.

1960 с. билигин Дьокуускай куоракка олорор медицинскэй наука кандидата, медицинскэй институт доцена Колмогорова Т.И. фельдшеринэн үлэһитэ. 1962 с. балыһа саҥа дьээтэ тутулан үлэһит киирбитэ. Ону кытта икки квартиралаах олорор дьэ. Хатырыкка бу оччолорго улахан

үлэһит Куличкина Альбина Семеновна ылар. Киһи 1987 сыллаахтан физиокабинеты аһан үлэһит, 13 араас физиоаппаратура үлэһит, электрокардиограмма барыта миэстэтигэр оҕоһуллар.

Альбина Семеновна үтүө суобастаах уһун үлэтэ СР доруобуйатын харыстабылын туйгуна уонна СР Госсанэпидууспа бочуоттаах үлэһитэ диэн үрдүк ааттара индэрлибиттэринэн сыаналанна. Киһи тэрийинтинэн Хатырыкка, Маймаҕа, Түбэ араас өрүттээх санитарнай эпидемиологическай үлэһит ытыллылар. Альбина Семеновна 1987 сылтан балыһа профкомун председателинэн үлэһит.

Бу балыһаҕа квалификационнай категорияны үрдэтигэр үлэ утумнаахтык ытыллар. Ол курдук үрдүк категориялаах - 1, I категориялаах - 8, II категориялаах - 3 үлэһит баар буолла.

1990 сылтан педиатр врачыннан I категориялаах Уварова Галина Афанасьевна үлэһит, бэйэтин үтүө үлэһитинэн бар дьон ытыктабылын туһанар.

1967 с. аптека дьээтэ аһыллыбыта. Манна сәбиздессейинэн Портягина З.К. 1974 с. энкилэ суох үлэһит. Кинитэ суох биир да культмассовой мероприятие нэһиликкэ ытыллыбат.

1987 сылтан клиникескэй лаборатория аһыллыбыта. Бастагы лаборантыннан Павлова М.П. үлэһитэ-

сияҕа олорор. Билигин эдэр киһи Прокопьев П.П. үлэһит.

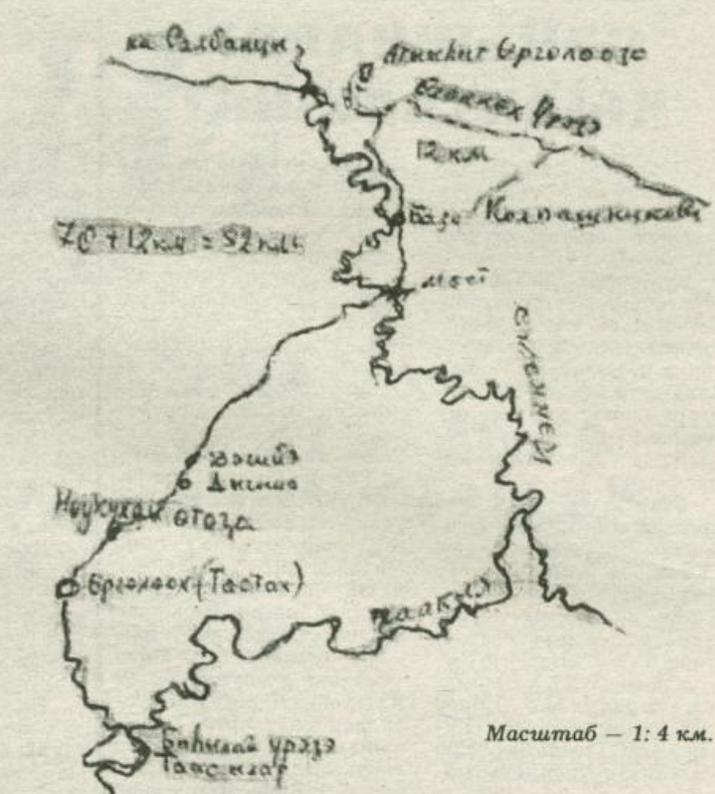
Ыарыһахтары амтаннаах аһынан үчүгэй хаачыстыбалаахтык хаачыйан кырдыаҥа повардар Антонова М.В., Потапова Е.К. бочуоттаах сынныаланна олоролор. Билигин кинилэртэн итэҕэһэ суох Винокурова Т.И. уонна Васильева Т.Г. үлэһити сылдыллар.

Бу кылгас ыстатыйаҕа Хатырык балыһаҕа үлэһит бары дьону ахтар кыаллыбат. Кинилэри нэһиликкэ, эмтэммит ыарыһахтар өрүү өйдүү-саныы сылдыллар. Онон кинилэргэ эмиз махтанан туран өйдүөхтэрэ диэн эрэннэри барарыллар. Хатырык участкавай балыһаҕа олохтоох ыарыһахтар таһынан Модут, Түбэ, Бөтүг, Хатын Арыы, улуус кииниттэн кэлэн үгүстүк эмтэнэ-эччилэр. Онон бу балыһа новоруската сыллата улаатан иһэр.

Бу балыһа коллектива (сәб. Гермогенова А.Д.), профком (предс. Куличкина А.С.) тэрийинлэринэн нэһиликкэ ытыллар культурнай-маассабай мероприятияеларга уонна субуотунньуктарга мэлдьи актыыбынайдык кыттар.

Кэспир курдук балыһа үлэтигэр-хамнаһыгар барыта үчүгэй буолбатах. Балыһа стационарнай өтгө олус эргээн суулар да кутталламмыта.

Улуустаагы киһи балыһа (Макаров В.В.) дьаһалынан уонна

ЧИНОВНИКТАР ОБОЛОРГО «КЫҤАМҤЫЛАРА»

НПСШ-1 иһинэн тэриллэн, саҥа дьыл кэнииттэн археологическай куруһуок үлэһитэ. Куруһуок чилиэннэрэ сайынны өртүгэр лааһырга олорон эрэн, ыраах да, чугас да маршруттарынан сылдьан, историческай суолталаах Саха сириг, чуолаан Нам улуунун кытыы нэһиликтерин, памятниктарын билсир сорукутаахтара. Кыһын устатыгар араас сибидиэннэлэри хомуйан, икки дыкты сурахтарга болҕомтобутун уурбуһут.

Бастагытынан. Таастаах нэһиликтер былыргы дьон тимири уһаарыт сирдэрэ баар, ону элбэх киһи көрбүт диэн. Ол иһингэр Д. Ф. Алексеев — урукку «Нам» совхоз директора тахсан көрбүт үһү.

Иккиһинэн. Салбан трассатыттан чугас, Кэпкэмэ үрэх үрдүнэн Атыһыт Өргөлөөҕө диэн алаас баар. Ол алаас тор онук ааттааһый.

Бу ыстатыйаны суруйааччы, университетка үөрэнэ сылдьан, түөрт сыл устата археологиянан дьарыктаммыт уонна дипломнай үлэтин археологическай темаҕа көмүскэбит киһи быһытынан бу икки соруку оҕолорго билиһиннэрибитим.

Ону бэрт үөрүүнэн көрсүбүттэрэ. Уһундук, элбэхтик хаамарга, поход ыарахаттарыттан чарыйбат буоларга туруммуттара. Биһиги «ЭХО» экологическай лааһы база-тыгар олорон, походка сылдыахтаах эттибит.

Бастагы сымалытын ситиһэригэр күүппэтэх мэйһидэри көрүстүбүт. Тимир уһаарыт сирдэрин билэр олохтоох дьон Таастаах эстиитин саҕана көһөн хаалбыттар. Биһир билэр киһи баара инсуллаан сыппыта хаһыс да сыла. Атыттар бары колли эбэтэр эдэр дьон ол тимири сураһын эрэ истэллэр эбит.

Землеустроитель Василий Иванович Герасимов ол сир ханна баарын билбэт, ол эрэри биһигини муннарыйаары баа өртүнэн барса сырытта. Таас ылар диэн ааттаах Чаакыйа үрэх тоҕойугар сирдэтибит. Күнүс 11 аһаар чаастан кизэ 7-гэ диэри үрэх эрий-буруйа тумуларын, систэрин кэрийэн көрдүбүт да, сурах быһытынан сылдыар дьон ол уустар тимири уһаарар кыракий миэстэлэрин таба хаампатыбыт. Баҕар адыһын да атын сиргэ көрдөөхпүт. Манна биһир сыһыны таһаардыбыт. Таастаах дьон бары биллэрэ буолуо диэн эрэнэн кэбисиппит.

Аны уһундук көрдүөхпүтүн — өйүөбүт кыра. Үөрөх улуустаагы управлениетин чиновниктарыгар этэн барыһыт, 3 хонук аһыар асылыныбыт диэн, онтон кэлин ачыктырыбытыгар тийэбит, аспытын ыта охсон диэн. Лааһырыт болдору бүтгэ, анаммыт аспыт кэлэ илик. «ЭХО» начальнига хаһааммыт бурдугунан килиэп, алаады астаныт. Оҕолорбут, дьэ аһыгар

үөрэммит кыргыттар, дьэһэлэрин аһыһылар, чиновниктар «кыһаллылары» тулуйартан аастылар.

70 км сири 3 күн ойууру быһынан, омон суолларыннан, уонан быгыһыйа сытар толооннорунан, дулдалаах үрэхтэринэн, тыа сириг бары моһоллорун туораатыбыт, ийэ дойдубут бырдыһын амсайдыбыт, өбүгэлэрибит өтөхтөрүн көрдүбүт. Олус да кэрэ айылдалаах дойдуйа. Ону аныгы оҕоһуулаах суол оҕоһулуннарына, араас урдустар тоҕута тэпсэр, булду-алдын үргүтэр алдырхай адаһыһыһык дуу диэн санаарбаһылаах санааҕа оҕолор да кэллилэр. Ол да буоллар биһиги Герасимовы кытта сүбэлэһэн, билэр дьоннору кытта кэпсэтэн, картаҕа чопчу ыйдаран, аны күһүн ол сири тахсан хайаан да буларга болдустубут.

Улахан көмөнү «ЭХО» лааһы начальнига Николай Петрович Колпашников оҕордо уонна инниктин оҕоруоҕа. Эмиз хонтуора чиновниктара мэйһидэспэтэхтэринэ, төттөрүтүн көмөлөстөхтөрүнэ, сыалбытын ситиһэр санаалаахпыт.

Лааһырытыгар биһир күн сынныһанан, аны 2 кыыс, 4 уол Атыһыт Өргөлөөҕөр бара сырытыбыт. Отчуттар базалара баар. Былыргы улахан дьээ онно, ол археологическай шурфовка уонна үүнэйтиити характернай уратыларын быһаарыллар. Дьэһини көтүрөн ыбыттар, нууччалык тутуулаах, баһана, остуолба диэн хаалбатах. Көтүрэлэригэр буорун ыспыт суоллара эр баар. Дьээ онно 6 x 12 м иһинээх быһылаах, ол аата сорго ампаар дуу, маҕаһын дуу курдук туһаныллыбыт диэн сабадалаатыбыт. Базаттан Атыһыт Өргөлөөҕөр бара-кэлэ 12 км, онон уопсайа 82 км сири хаамтыбыт, көрдүбүт.

Таастаахка сылдыспыт оҕолор: Света Петухова, Саргы Аргунова, Юлия Захарова, Тая Ушницкая, Тая Иванова, Алена Протопопова, Ньургун Никитин, Мичил Стручков, Алена Романова — бары X кылааһы бүтэрбит оҕолор. Атыһыт Өргөлөөҕөр сылдыстылар: С. Аргунова, Т. Ушницкая, Нь. Никитин, Вася Карамзин, Коля Кривошапкина, Алеша Охлопков — эмиз X кылааһы бүтэрбиттэрэ. Эһийл кыһан сылдыһаттар. Манньк экологическай, археологическай походтарга, ол эрэн бу сырыылар кинилэр төрөөбүтүөскэбит Нам улуунун кытыы сирдэрин айылдытын, дьонун-сэргэтин кытта билиһиннэрдэ. Кэлин манна сылдыһыт кэмнэрин киэн тутта саныахтара. Кинилэр киһи быһытынан сайдалларыгар туһалаах. Поход ыарахаттара, итэһэтэрэ-быһастара көрдүөс түгэннэргэ кубулуйуохтара.

Ю. С. СИВЦЕВ, НПСШ-1 историяҕа учуутала.

событие этэ.

1963-66 сс. Иванова А.А. диэн врач үлэһитэ. Киһи онтон кэлин Намга киирэн хас да сыл киһи балыһаҕа үлэһитэ. Ити кэмгэ тиис врачыннан Андросов Е.Н. диэн бэртээхэй киһи үлэһит ааспытын ахтан аһарар наадалаах.

1966-1969 сс. Никонов В.Е. СР үтүөлээх врач, ССРС доруобуйа харыстабылын туйгуна, 1970-1973 сс. Шадринская К.С., 1974-1975 сс. Романова Д.Р., 1976 с. Суздадова А.И. - фельдшер, СР доруобуйатын харыстабылын үтүөлээх үлэһитэ диэннэр үлэһиттэрэ.

1977 сылтан билингээнгэ диэри сәбиздессейинэн врач Гермогенова Аграфена Денисовна үлэһити олорор. Онон киһи саамай уһундук үлэһит врач буолар. Киһи үлэһит кэмигэр балыһа материалнай базата бөвөргөөтө.

1987 с. амбулатория саҥа дьээтэ тутулан үлэһит киирбитэ. Саҥа кабинеттар аһыллыбыттара. Аграфена Денисовна ыарыһахтарга сүрдээх аламаҕай, ол гынан баран сүрдээх ирдэбиллээх салайааччы. Балыһа билигин 25 куйкалаах. Коллективка 24 киһи үлэһит. Ол иһинтэн 2 врач, 3 фельдшер, 6 медсестра, 1 клин. лаборант, 1 зуботехник, 1 фармацевт, 1 зубной врач. Бу балыһа подчинениетыгар Маймаҕа ФП, Түбэ ФАП киирэллэр.

А.Д. Гермогенова I категориялаах врач. Киһи өр сыллаах сыралаах үлэтэ үрдүктүк сыаналанан быйыл СР доруобуйатын харыстабылын туйгуна буолла.

Балыһа коллектива биһир түмсүүлээх, олус эйэлээх коллектив. Маныаха биһир сүрүн оруолу бу балыһаҕа үрдүк категориялаах эпидемиологунан 1969 сылтан

тэ. Билигин II категориялаах лаборант Дьяконова В.Н. үлэһит. Отуттан тахсалыы сыл түүннэри-күнүстэри үлэһит бар дьон махталын ылбыт, бочуоттаах сынныаланна тахсыбыт үлэ, тыыл ветераннара медсестралар Игнатьева Марфа Васильевна, Сивцева Елизавета Васильевна уонна Докорова Матрена Васильевна, фельдшер Охлопкова Татьяна Терентьевна уһулуччу дириг ытыктабылын ахтыагы баҕарыллар.

Билигин да төһө да сааһырдар акушерканан, процедурнай медсестранан I категориялаах Слепцова Зинаида Семеновна үтүө суобастаахтык үлэһити сылдыар.

Коллективка эдэр көлүөнэ элбээн иһэр. Ол курдук I категориялаах фельдшер Данилова С.В., медсестралар: I категориялаах Босикова Г.Г., I категориялаах Прокопьева М.В., I категориялаах Бугаева П.В., I категориялаах Заровняева М.В., II категориялаах Соловьева М.К. кыһамнылаахтык үлэһиттэр.

1986 сылтан зубопротезнай кабинет, 1994 сылтан стоматологическай кабинеттар аһыллыбыттара. Зуботехнигынан Данилов А.А., тиис врачыннан II категориялаах эдэр үлэһит Андреева А.П. таһаарылаахтык үлэһиттэр. Кинилэргэ пациеннарын улуус бары нэһиликтериттэн кэлээччилэр. Санитарканан уһундук, үтүө суобастаахтык үлэһит С.П. Слепцова бочуоттаах сынныаланна олорор. Билигин эдэр үлэһиттер Тимофеева А.М., Васильева В.И., Слепцова Н.Г., Слепцова Е.Н. санитаркалыллар. Завхозунан уһундук энкилэ суох үлэһит Мальцева Д.П. пен-

нэһилик олохтоох дьаһалтатын (Собакин Е.Н.) көүлүлэһининэн Васильев В.Г. салайааччылаах 6 киһилээх биригээдэ тэриллэн күнүстэри-түүннэри үлэһит кырыһатын, үрдүн олорчу көтүрөн сагалы оҕорон бүтүрэн эрэллэрэ киһи дууһатын үөрдэр.

Онон бу балыһа 70 сыллаах юбилейыгар саамай үчүгэй бэлэх буолара буолуо. Аны саҥа «Суһал көмө» массыната кэлэр төһөлөөх абырал үтүө дыала буолуо этэй, бу 2000 сылга, үйэлэр алтыһар киириилэригэр эргэ «Суһал көмө» массыната алдынан стройтан туораабыта ыраатта. Онон үлэһиттэр баралларыгар-кэллэллэригэр ыарахан ыарыһахтары тийэһиллэригэр улахан ыарахаттары көрсөллөр.

Бу балыһа аһыллыаһыттан төһөлөөх үрүг халааттаах ааньаллар үлэһит ааспыттара, төһөлөөх киһини эмтэһиттэрэ, өлөр өлүүтүн быһыабыттарга буолуой. Өссө да эмтэниэхтэрэ, өрүүһүөхтэрэ турдаа.

«2000-2025 сс. СР доруобуйатын харыстабылын салгыы сайыннарыты концепцията» олоххо киириитигэр эмп үлэһиттэрин кэлэр көлүөнэлэрэ өссө таһаарылаахтык үлэһиттэрэ диэн ис сүрэхтэн баҕа санаабытын тиздэбит. Үтүө санаалаах, үрүг халааттаах ааньалларбыт өссө да бар дьон доруобуйатын туһугар айымнылаахтык, үтүө суобастаахтык үлэһиттэригэр эрэллээхпит.

Махтал, баһыба буоллун, үрүг халааттаах ааньалларга!
Николай СИВЦЕВ,
РФ Журналистарын союһун чилиэн.
Хатырык

САЙЫННАРАР КЫАХТААХПЫТ

Олохтоох нэһилиэнньэ ат юбилейдаах сүүрүүтүн эрдэттэн кэтэспитэ.

Оройуон ааспыт өттүгэр 120-тэн тахса аты сүүрдүбүттээх. Ону таһынан республика атын сирдэриттэн «Хатас», «Дьокуускай» совхозтаран, Хаҥаластан уонна биһигиттэн Үөдэй, Хамаҕатта ыраас хааннаах сүүрүктэрэ илин-кэлин түсүһэн күрэхтэһэллэрэ киһини долгутар, ыһаары киргэтэр этэ.

Быйылгы ат сүүрүүтэ олохтоох ипподромна Куонта Кириэскэ буолбата. Онон Хамаҕатта ипподромугар аһаҕас сиргэ ытылыһына.

Ат сүүрүүтүгэр сүннүһүн үс хамаанда кытыһына. Түбэттэн (тренер Сыромятников В.Е.), Хатырыктан (Зырянов М.В., Попов Г.Г.), II Хомуस्ताахан (Румянцев Н.С.) уонна Бөтүнтэн уопсайа 24 сүүрүк ат кытыһына.

Зачет биэс көрүнгэ ытыгыһына (1200, 1600, 2400, 3200 уонна 4800 м.).

Биэс сүүрүү түмүгүнэн 20,07 сөк. көрдөрөн Түбэ нэһилиэтин хамаандата бастаата. Иккис Хатырык, үһүс II Хомуस्ताах сүүрүктэрэ таһыстылар. Ити хамаандалар 3000, 2000, 1000 солк. харчынан бириэмийэлэри туттулар. Сүүрүү айы туһунан бириэстэр олохтоннулар.

Улуус биллиилээх сыгыһыта С.П. Румянцев 16 сыл устата сыгыһытынан үлэһэбит кэмизгэр икки төгүл Саха АССР Верховнай Советын Президиумун Бочуотунай грамоталарынан наҕараадалаамыта. Киһи оройуонун хас да төгүллээх чемпион сыгыһытын аатын ылары ситиспитэ. Улуус сүүрүк аттарын күрэхтэһиитигэр бастакы миэстэни ылан «УАЗ» автомаксыһынан улууска бастакынан бириэмийэлэммитэ. Киһи сырдык кэриэһигэр, үтүө аатын үйэтитэр сылтан биригэ төрөөбүт бырааттара ат сүүрүүтүгэр бириэстэри олохтоонунга сыл айы спонсордыырга быһаарыммытара махталлаах.

Быйыл 4800 м. Сыромятников В.Е. Сиздэрэй диэн ааттаах ата бастаан 1,5 тыһ. солк. бириэмийэлэнэ. 1200 м. сүүрүүгэ саамай үрдүк

көрдөрүүнү ситиспит акка (II Хом., Румянцев Н.С.) бааһынай хаһаайыстыба баһылыга А.А. Кузьмин сыаналаах бириэһи туттарда.

Ат сүүрүүтүн көрөн баран баҕа санааларын этэргэ быһаарыһыным.

1936 сыллаахха Буденнай аатынан колхозка племенной совхозтор аҕалылыбыттара. Биһиги оройуонмут 40-50-с сыллардаахха Сылдыс, Сардаҕа, Индейка, Гитара, Тамара, Галстук, Эльбрус о.д.а. сүүрүктэрэ республика ипподромнарыгар аатырбыттара (тэрий. Лиханов Н.П., Үөдэй н.н.). 80-90-с сылларга Үөдэйгэ уонна Хамаҕатта ыраас хааннаах Россия сүүрүктэрэ кэлэн тэрийбиттэрэ. Онон үтүөлээх дьонунан Титов Ю.Г. уонна Ядрев С.П. буолаллар. Сахалартан бастакынан ат сүүрдүүтүгэр спорт маастарын аатын ылбыт С.П. Ядревынан киэн туттабыт. Титов Ю.Г. 70 сааһыгар СР тыатын хаһаайыстыбатын үтүөлээх үлэһитин бочуоттаах аата инэрдибитэ. Киһилэр саҕалаабыт ат спордун сайыннарар үлэлэрэ инникитин өссө тэнийэ диэн эрэллээхпит.

Олохтоох боруода сүүрүк аттары икки сааһыттан эрчийэн олохтоох сыгыһылар ортолоругар хаан атастаһытын ытан, хайа баҕарар дистанцияларга уңмат тыһынаах уһунньут сүүрүктэри нэһилиэктэр саһааҕаччылары көх-нэм буолан тэрийэн хас коллектив айы сүүрүктэри буларга үлэни ытыгалара наада.

Спонсордааһынга аһаҕас куорат эбэтэр улуус киһини иһинэн мугурдаммакка бары нэһилиэктэр, коллективтар бэйэлэрин аттарыгар спонсордыыр буоллактарына ат сүүрүүтэ сэргэхсийэ этэ.

Түмүкүр биһиги улууска элбэх сыгыһылардаах Үөдэй, I Хомуस्ताах, Партизан, Хамаҕатта, Хатын Арыы, Модут, Бөтүн нэһилиэктэрэ, ону тэҥэ Таастаах, Салбаг, Арбын уонна Көбөкөн кытыһынахтарына ат спорда сайдарыгар усулуобуйа үөскүөү.

М. ТЕРИУТИН,
күрэхтэһиин кыһа,
судьуйата

ӨЛӨРТӨН БЫҺААТЫЛАР

Ыам ыйын 28-31 күннэригэр мунурдаарым ыалдыа сылдыарын билбэккэ, хата иликинэн буор хаһан хортуска олордо сылдыбытым. 31-гэ тэстибитигэр дьэ ыксаан амбулаторияга тийибипэр, үтүө санаалаах врач Федор Порфирьевич Протопопов мин ыарахан туруктаахпын билэн, тута дьаһалта массыһынатын ылан Намга ыһыпта. Ити иһин киһиэхэ махтанабын. Холобур «Намга бар» диэн сурук биэртэ эрэ буоллар мин массыһына, илдьэр киһитэ суох оҕоньор хайдах буоларым биллибэт эбит.

Намга мийгин хирург Тарская Анастасия Дмитриевна, анестезиолог Москвитин Константин Григорьевич үчүгэй операцияны оҕорон чакчыта өлөртөн быһааатылар.

Былыр маннькы ыарыыттан саха быһаамат эбит. Маны ойуун да кыайбат. Сарсыныгар, бэс ыйын 1 күнүгэр туран палатага, көрдүгүрүгүрүк хаамаар буоллум. Итиннэ үлэһити сылдыар медсестраларга, санитаркаларга кыһамныһылаах үлэлэрин иһин махтанабын.

ИИДЬУО

СҮӨЛҮНҮ УОРБАТТАР. АРАЙ МАССЫЫНАНАН ТЭПСЭЛЛЭР

Эмиэ ити күн I Хомуस्ताах участковой балыһынагар гражданка Г. биллибэт дьоннор «Волга» массыһынанан сылдыан, мыраан үрдүгэр 11 саастаах кыһын күүһүлээбиттэр диэн үнүстэ. Дьыала прокуратурага берилинэ.

25.06. Граф Биэрэгэр биллибэт дьоннор Н. Е. Авксентьева дьэтигэр бэс ыйын 19 — 25 күннэригэр түннүгүнэн киирэн, 1500 солк. малын-салын уорбуттарын биллэрдэ. Кыра күлүгүннээһин иһин 8, итириктээһин иһин 35 киһи дьуһурунай часка аҕалыһына.

ГИБДД линиятынан быраабыланы кэһии иһин 65 протокоул толорулуна, итинтэн 13-һэ итирик.

1 поска МУ НУ ЖКХ, улуусПО, Бөтүнтэн «Сүлгүр» бааһынай хаһаайыстыбата, ТХУ, лесхоз, Хатырык уонна Нам селотун дьаһалталара дьуһурустубаҕа сырыттылар.

Төкүнүйэн түспэтин уонна турарыгар тардыстын диэн анал оҕоһуулаах оронго сытырбыттар, ол туһалаата. Уоспар кыратык уу кутан биэрдэ, сирэйгин сотун диэн сииктээх соттор аҕалла. Ол мөлтөөн сытар киһиэхэ улахан туһа.

Хирург - сүрдээх уустук, ыарахан үлэһээх идэ. Ити биир күн үс операцияны оҕорбуттар. Араастаан оһолломмут дьон киирэ тураллар. Маны барытын көрөн, чинчийэн, операциялаан, сүгөн-көтөһөн эмтиир манан аҕай киһи кыайбат үлэтэ эбит дии санаатым. Медсестралар, санитаркалар үлэлэрэ биир оннук. Аҕыс палатага ортогунан бэһи ыарыһах сытар. Маны барытын эмтиэххэ, сууйуохха-сотуохха, аһагыахха.

Үчүгэй олохтоох, сылаас дьэһэлээх-уоттаах, ый айы кэлэр хамнастаах киһи үчүгэйдик үлэтир. Маны улуус салалтата өрүү болҕомто киһинигэр тутта сылдыара буолуо диэн саныыбын. Бары эмп үлэһиттэрэ улуус биир сүрүн туттаах үлэһиттэрэ буолаллар.

А. ПРОКОПЬЕВ,
I Хомуस्ताах

20.06. Никольскайга «Нива» массыһына ынары, I Хомуस्ताахха атын массыһына биэни түннэри кэттүдэр.

Боротуока биэрэгэр, «Быйаҥ» АО таһыгар, маска ыһаамыт киһи өлүгэ көһүннэ, бэрэбиэркэ ытыгылар.

УУРУУЭЭ ПӨЛӨЛӨР

Күндү кэргэммин, күн күбэй ийэбитин, эйэҕэс эбэбитин **ВАРВАРА НИКОЛАЕВНАНЫ** 50 сааскын туолар олоҕун бэлиэ күнүнэн итиитик-истинник эвэрдэлиибит.

Биһиэхэ, оҕолоргор, сиэннэргэр, чугас дьонгор үтүө санаабынан, судургу майгыгынан тирэх-өйөбүл буолабын. Киһи-хара буоларбытын сүрүннээбит күндү ийэбитигэр, эбэбитигэр чэгиэн доруобуйаны, өссө да уһуннук биһигини кытта олоҕоргор баҕарабыт!

Эвэрдэни кытта кэргэмим, оҕолорум, күтүөттэригэр, кийиитим уонна сиэннэригэр

Партизан нэһилиэгэр олоҕор 6 оҕо ийэтин, күндүтүк саныыр эдьийбитин **МОСКВИТИНА ВАРВАРА НИКОЛАЕВНАНЫ** 50 сааскын туолар үөрүүлээх күнүнэн ис сүрэхтэн үөрэн-көтөн туран эвэрдэлиибит!

Дьонго-сэргэҕэ биһирэнэр, киһиэхэ куруутун көмөлөһөр аламаҕай майгыгынан астына, киэн туттабыт. Биһиги атахпыттар туран ыал буоларбытыгар, үөрөн-бэриитигэр көмөлөспүт күндү эдьийбитигэр махтанабыт!

Баҕарабыт уһун үйэни, дьэс кэргэнгэр чэгиэн доруобуйаны, үлэ-үөрэххэ ситиһилэри, дьолу-соргуну!

Эвэрдэни кытта санаһык Матрена Кудрина, Андросовтар, Кривошапкинар

Бииргэ үлэтир коллегабытын Нам санэпиднадзор кыһаабынай бухгалтерын **ПОЛИНА ТИХОНОВНА НЕУСТРОЕВНАНЫ** үйэ аһаҕаах юбилейа томточчу туолар күнүнэн итиитик-истинник эвэрдэлиибит.

Баҕарабыт Эйиэхэ таһаарылаах үлэни, өрүүтүн эйэҕэс эдьийи, сайбаас саҕас, истин дьүөгө буолан эдэрдий эрчимгин ыһыктыбакка сылдыаргар.

60 сааскын аһара түһэн
70-һар — сиэттиспитинэн
80-һар — ахтысыгынан
90-һар — тоҕолохтоспутунан
100 сааскар — сүбэлэһэн холоонноох доҕоргунаан Руслан Климентьевичтын, оҕурут Стасиккыт дьолугар өссө да уһуннук олоҕоргутар.

Намнаағы санэпиднадзор коллектива

Күндүтүк саныыр киһибитин Нам улууһун ветеринарнай управлениетын начальнигын солбуйааччы **НИКОЛАЕВА ЕЛЕНА ИЛЬИНИЧНАНЫ** үйэ аһаҕаах үбүлүйгүнэн истинник эвэрдэлиибит. Эн өр сыллаах үтүө суобастаах үлэһинэн-хамнаскынан, киэн биһигинэн киэн туттабыт. Сибэкки курдук күн айы тупса улаатан иһэр оҕолоргут Наташа, Мира, Сашенька эһигини үөрдөн үөрэхтээх, үтүө дьон буоллуннар.

Барыга ылларбакка чэгиэн-чэбдик сылдыан өссө таһаарылаахтык үлэлээ, дьэс кэргэнгэр дьолу-соргуну баҕарабыт, санаабыт туола туруохтун.

Намнаағы ветуправление коллектива

«Энсиэли» хаһыат редакциятыгар компьютерга бэчээттир машинистка наада.

Тел. 21-1-41 эбэтэр редакцияга кэлэн бысыт (305 тос).

КӨННӨРҮҮ

«Энсиэли» хаһыат ыам ыйын 30 к. 61 №-гэр тахсыбыт «Хамаҕатта... сэрри оҕолоро» диэн ыстатыйаны улуус бочуоттаах гражданина, РСФСР тыатын хаһаайыстыбатын үтүөлээх үлэһитэ, «Энсиэли хочото» киһигэ автору, улуус биир ытыктанар киһитэ Замятин Терентий Иванович ааран баран мниги ыһыран ыла, көпсөтүбүт уонна эттэ: «Эн сэрри оҕолорун туһунан бэрт ыстатыйаны суруйан баран дьэ ити Овчинников С.С. туһунан сымыйа кэпсээнгэ ологуран сыһаа суруйбуккун, дьингэр маннькы этэ: бастакытынан, 42-с сыл диэки Хамаҕаттадан хас да киһи тылланан армияга барбыттара, ол иһингэр Жирков Сэмэн, Федоров Василий колхозка председатели олоҕон тылланан барбыттара докумуонга бааллар этэ. Иккиннин, ити бириэмэрэ Намга Овчинников С.С. райсовет председатели солбуйааччытынан үлэһэн олоҕубта, ону Дьокуускайга обком дьаһалынан Уус-Майа оройуонугар райсовет солбуйааччы председателин анаан ыһыптытара, онон көспүттэрэ, итиллэри барытын билэбин», — диэтэ.

Онон Терентий Ивановичка көннөрбүтүгэр махтанан туран Овчинников С.С. оҕолоруттан, аймактарыттан мин алҕаспын бырастыгы ыһаалларыгар көрдөһөбүн. Маны аахпыт дьон көннөрөн өйдүөхтэрэ диэн эрэһэбин.

Т. МОСКВИТИНА,
Нам

Оҕолоох ыанар ынах атыылыбын. Тел. 25-7-69. Партизан Оконешикова Евдокия Павловна.

Олунньу ыйга төрөөбүт оҕолоох 5 саастаах ынах атыылар. Тел. 21-5-71.

Продаю УАЗ-31512 1999 г.в.
Контактный телефон: 21-5-04.

ТАРИФЫ

на электрическую энергию, вырабатываемую АК «Якутскэнерго» (в коп. за 1 кВт/час) На коммунально-бытовые нужды населения (с учетом НДС) с 1 июня 2000 года:

В сельских населенных пунктах	30
Сельские населенные пункты при расчетах по общему счетчику	26
С 1 мая 2000 г. без учета НДС:	
Производственные нужды сельскохозяйственных потребителей	60
Бюджетные организации	60
Типографии и редакции улуусных газет	60
Уличное освещение	60
Предприятия пищевой и мясомолочной промышленности в сельской местности	60
Предприятия местной промышленности и бытового обслуживания населения в сельской местности	60
Предприятия по производству мебели, швейных изделий, народных художественных промыслов	60
Предприятия, обеспечивающие трансляцию государственных телерадиопрограмм: РТРС(Я), ТЦМС-18	60
Прочие потребители, не перечисленные выше	82

Мелкий ремонт компьютеров. Обр. по тел. 21-0-09.

1993 сыллаах «Урал» мотоцикл атыылыбын. Туйгун туруктаах, докумуоннаах. Сыаната кэпсэти быһытынан. Тел. 2-22-61. Нам с. Дружба ул. 9.

РЕДАКТОР В.Г. КАСЬЯНОВ

ОТДЕЛЛАР: информация, сурук, төрүт культура — 21496; иллюстрация уонна реклама (секретариат) — 21640; бухгалтерия — 21332; факс — 21332; «НАМ» ТРК — 21632; редакционная издательская система — 21141

Тэрийэн таһаарааччылар: СР Правительства, Нам улууһун дьаһалтата, редакция коллектива. Маассабай информация средстволарын туһунан РФ Сокуоннарын тутуһуну контуруоллуур уонна регистрациялыыр РФ бэчээккэ Госкомитетин СР региональной управлениетыгар регистрацияламмыт нүмэрэ — Я0085.

Сурукка ааккытын-суолугун, үлэтин, дьэригэр аадырыһын чопчу ыйын. Автор этэрэ хаһыат санаатыммын малдьы биэр буолбат.

«ЭНСИЭЛИ» - Нам улууһун хаһыата.
678380, Саха Республиката, Нам с., Октябрьскай ул. 1.
E-mail: editor62@sakha.ru

Талыһына уонна таһыһына «Энсиэли» хаһыат редакционной-издательской систематыгар.
Хаһыат Дьокуускайга «Сахаполиграфиздат» НИПК бэчээттэнэ, Орджоникидзе ул. 38. Формата А3. Кээмэйэ 1,0 бэчээт. ллс. Индекс — 54889. Тираһа — 2418. Бэчээккэ или баттанна — 12:00 ч. 28.06.2000. Сакааһын №-рэ — 72.